

PROZA

Jani Virk

Zgodba o ranjenih stopalih

Hodil je po obali in premišljeval o moškem, o slepcu, ki je dneve in noči, kar je bilo zanj isto, z rokami gnetel glino in ustvarjal majhne kipce ljubimcev, moške figure, z glavo obrnjene navzgor, z veliko ploskvijo namesto oči, in ženske, z lasmi sprijete ob moška oprsja, zgneten v zvestobo, bolečino in strast. Hodil je, sipka mivka mu je polzela v čevlje, morje je drselo čez rjave ploske skale, neslišno, nežno in mehko in pod stopali je v tišino od časa do časa zahreščal steklen krušljiv zvok, ko je stopil na školjke. Najprej se jim je hotel izogibati, vendar jih je bilo preveč, vsa obala je bila posuta z njimi, in če je hotel hoditi po njej, je moral hoditi po njih. Šel je čez lesen mostiček, proti otočku, proti rjavi skalnati gmoti, skopo porasli z nizkim zelenim grmičevjem. Sonca ni bilo več videti, vendar je pokrajino oblivala svetloba, v kateri so bile stvari videti bolj čvrste in resnične kot podnevi. Njegovi koraki so iz lesenih desk izvabljali zamolke, kratke zvoke. Za hip se je naslonil na ograjo, pogledal v daljavo, na odprto morje in na kopno, in čeprav je bil prvič v tej pokrajini, se mu je zazdelo, da ta pogled pozna, že od vedno. Njegov obraz je prešinilo nekaj, kar bi bil lahko nasmeh, pa ni bil, vzravnal se je, razširil roke, se nekajkrat zavrtel, počasi kot mesečnik, in odšel naprej proti otoku. Ko je stopil na ploščato rjavo skalo, se mu je zazdelo, da se mu je vsa občutljivost telesa, ki ga včasih dneve in tedne, kot se mu je zdelo, sploh ni čutil ali pa ga vsaj ni občutil kot svojega, zbrala v stopalih in z nogo je drsel po gladkih skalah, kot da bi z dlanjo drsel po mehki ženski koži. Hodil, drsel je po skalah, ki so se terasasto, z zaobljenimi prehodi dvigovale proti vrhu, na katerem se je že od daleč videlo majhno piramido iz ploščatih rjavih kamnov, ki jo je, kdo ve, morda pred dnevi, morda že pred meseci ali leti, nekdo postavil, mogoče otrok, iz igre, mogoče kak sanjač, ki je lovil energijo iz tihih zalivov v znamenje, ki ga ni razumel, mogoče kak starec, ki se je poslavljajal od sveta in je namesto tihe molitve iz brezzobih ust postavil piramido. Ko se je bližal kopastemu zaobljenemu vrhu, se mu je ob pogledu na piramido pred očmi nenadoma pojavilo žensko telo z napetimi, velikimi prsmi in bradavičkami. Čutil je, kako se vse okrog njega spreminja v magnetno erotično energijo, in ko se je na vrhu usedel ob piramido in se zazrl proti fjordom, ki so se ob obali raztezali do obzorja in naprej, je izrekel v tišino besede "še nikoli nisem

spal z žensko," ne da bi vedel, zakaj je to rekel, ker to ni bilo res, čeprav v resnici že mesece, mogoče že več kot leto, ni spal z nobeno žensko, ker preprosto ni imel priložnosti in je niti ni želel iskati. Dolgo je sedel ob piramidi in zrl v daljavo, brez misli, in čutil, kako se mu telo staplja s tiho pokrajino, z nežnimi in mogočnimi šumi morja. Z odprtega morja sta proti njemu priletela dva galeba, nekajkrat zakrožila nad njim in med spuščanjem kratkih, tankih zvokov odletela. Gledal je za njima, njuno mehko perje se je v večerni svetlobi lesketalo kot peruti angelov, o katerih je kot otrok skoraj vsako noč sanjal še dolgo potem, ko je vanje nehal verjeti, vsaj v takšne z dolgimi belimi perutmi, kakršne je lahko videl na slikah pri starih starših.

Ni vedel, kako dolgo je sedel na vrhu hriba ob piramidi. Mogoče nekaj minut, mogoče uro in več. Potopil se je v brezčasje, nič ni minevalo pred njegovimi očmi, nobena peščena ura se ni iztekala, hkrati je bil dvignjen nad vse in del vsega, ovit v trajnost, ki ga je pomirjala. "Če je večnost takšna," je pomislil, "bi se v njej dalo zdržati."

Ko se je vrnil pred nizko leseno poslopje, v katerem je že nekaj mesecev v kuhinji pripravljajl hrano za ljudi z vseh koncev sveta, ki so v majhnem zalivu na švedski obali obiskovali kiparsko šolo, je bilo že vse temno. Tudi v hišah okrog glavnega poslopja, v katerih so bile sobe za udeležence tečajev, ni bila prižgana nobena luč. Šel je do ateljejev za poslopjem in se sprehodil po njih. Povsod so ležali na pol obdelani kosi kamna in lesa, iz katerih so proti njemu boljčale podobe ljudi, živali in abstraktnih figur, ki so težile ven iz snovi in ustvarjale razpoloženje prelivajočega sveta, v katerem so podobe hkrati silile iz snovi in se iztekale nazaj vanjo. Nikjer ni bilo nikogar, le v majhnem ateljeju ob robu poslopja je slepi stavec s prsti gnetel glino v nov par zaljubljenecv, združenih za vedno v neločljive skulpture. Slišal je prišleka, gibi njegovih rok so zastali, otrpnil je in čakal, da prišlek odide. Vendar ni odšel. Stal je in ga opazoval. Povedali so mu, da se je stavec po ženini smrti pred nekaj meseci zatekel v kiparsko kolonijo in da z nikomer ne spregovori besede in neprestano gnete sprijete kipece zaljubljenecv. Že večkrat je bil v njegovem ateljeju, saj mu je nosil hrano; vedno, kadar je prišel, je stavec nehal delati in je, ne da bi odgovarjal na njegove pozdrave, otrpnil in čakal, da odide. Kot tokrat, le da tokrat ni takoj odšel. Želel se je pogovarjati, starčeva trmasta molččnost ga je jezila, približal se mu je in izivalno rekel:

"Vedno iste delate, že po prvem paru bi lahko odnehali."

Stavec ni odgovoril, njegovega odgovora niti ni pričakoval.

"Sploh pa niso več časi, da bi se ljudje tako sprijemali," je nadaljeval in stmel v starca. Zdelo se mu je, da ga ta sploh ni slišal, in pomislil je, da je najbrž tudi bolj ali manj gluh. Vendar ga je stavec slišal. Dobro ga je slišal, toda njegove besede mu niso nič pomenile. Nikamor se mu ni mudilo, potrpežljivo je čakal, da bo nadležni prišlek odšel. Ta je še nekaj časa stal pred starcem, opazoval je njegov obraz in njegove negibne prste, sprijete z glino; vedel je, da ga nima pomena naprej dražiti, ker je ali napol gluh ali pa mu ni mar zanj, in obrnil se je in odšel iz ateljeja.

Ni obžaloval svoje nenadne vsiljivosti, ki mu je bila sicer tuja, ker že dolgo ni obžaloval tega, kar je storil; če je že kdaj kaj obžaloval, so bile to stvari, ki jih ni storil, pa bi jih lahko, ali stvari, ki bi jih želel storiti, pa jih ni mogel. Tako, kot nikoli ni mogel s svojimi rokami iz materiala ustvariti nič, kar bi imelo sprejemljivo formo. Kot otrok je dolge ure opazoval očeta, kako je v lesene palice rezljal lepe vzorce ali s svinčnikom risal pokrajine, in to se mu je zdelo imenitno. Želel si je, da bi tudi sam lahko počel isto, v srcu je hrepenel po ustvarjanju takšnih podob, vendar za to v rokah ni imel pravega občutka. Pravzaprav ni imel nikakršnega občutka; še ko je držal v rokah nož ali svinčnik, je mislil, da v lesu ali na papirju vidi lepo obliko, ki jo mora samo vrezati ali začrtati, ko pa so se začeli njegovi prsti premikati, so pod njimi nastajale komaj razpoznavne in okorne podobe. Tudi na koncu osnovne šole, ko je večina njegovih sošolcev, ki do risanja niso gojili nobene posebne ljubezni, delala za svoja leta dovolj lepe risbe, je on, ki je doma pogosto cele dneve gledal monografije velikih slikarjev ali opazoval očetove risbe, to počel komaj kaj bolje kot prvošolčki. Če je risal drevesa, gore ali pokrajino, je še nekako šlo, njegove človeške podobe pa so bile vedno okorne in smešne; glave so bile jajčaste, na njih nikoli ni znal razporediti las, vrat je bil vedno ali prekratek ali predolg, preširok ali pretanek, skratka, vedno tak, kakršen ne bi smel biti, in tudi telesa ni znal nikoli sprejemljivo opremiti z okončinami, stopala njegovih ljudi pa so kot cunje visela z nog.

"To so sami bebeci ali pa je to narisal bebec," se je nekoč nanj zaradi družinskega portreta razjezil učitelj risanja, in čeprav je bil takrat osramočen in užaljen, je vedel, da je to res, čeprav ni vedel, kaj od tega drži. Vso mladost ga je spremljal občutek, da z njim ni vse tako, kot bi moralo biti, saj je pogosto, prepogosto naredil kaj, kar je bilo popolno nasprotje od tega, kar je hotel storiti. Še kot majhen otrok je nekoč med kosilom začutil, da mora očetu pokazati, kako mu je naklonjen, in ker ni vedel, kako naj to naredi, je hotel preprosto zbuditi njegovo pozornost in ga je v prisotnosti družinskih prijateljev z vilicami do krvi zbdel v lice, kar je seveda sprožilo družinski škandal in njegove starše pripeljalo do prepričanja, ki se ga niso več otesli, in je z leti potem postajalo vedno močnejše, da namreč z njihovim edinčkom ni vse tako, kot bi moralo biti, in da iz njega, od katerega so toliko pričakovali, ne bo nič, vsaj nič dobrega ne. Ko mu je nekoč kasneje teta iz tujine prinesla sijajno darilo, steklenega snežaka s termometrom v roki, ki mu je bil zares všeč, ga je, ne da bi vedel zakaj, vrgel ob tla, in ko ga je oče natapel, ni jokal zaradi telesnih bolečin, temveč zato, ker so mu očitali brezsrdnost, kar, kot je čutil, čeprav izraza ni povsem razumel, ni držalo, saj je bilo v njegovem srcu vedno polno in prepolno čustev; držalo je le to, da nikoli ni vedel, kako naj svoja čustva spravi v svet, nekje na poti iz njega med ljudi so se pogosto preobrnila v nekaj, kar je lahko le nemočno opazoval in je sprožilo drugačen učinek, kot si ga je želel. Gibi telesa in besede so ga prevečkrat izdali. Ko se mu je s prijateljevim posredovanjem uspelo pri štirinajstih letih dogovoriti za prvi zmenek, je dekle, o kateri je zaradi njenega lepega obraza, sočnih ustnic in čvrstih prsi, ki so ji napenjale srajčko s takšno silovitostjo, da se je ponoči zbujal ves prepoten z njimi pred

oči in dolge ure ni mogel zaspati, s svojo nerodnostjo, s preskokom med tistim, kar je želel in kar je naredil, odgnal za vedno in za večno od sebe. Dobro, še predobro je poznal njeno ime, med poukom si ga je neprestano zapisoval na majhne lističe in jih zvijal v kroglice, ki jih je potem trosil po cesti ali po travnikih, pa vendar je v odločilnem trenutku, ko ji je izrekel svojo naklonjenost s preprostim rad te imam, zamenjal njeno ime in ji namesto Petra rekel Helena, na jeziku je imel Petra, z jezika pa je, niti sam ni vedel kako, zdrselo ime Helena, in ko ga je izrekal, se je počutil kot v tistih mučnih sanjah, ko drsiš proti robu mostu in drsenja ne moreš prekiniti in se zavedaš, da je to konec, kot je bilo, kar je čutil takoj, ko je do konca izrekel nesrečno ime Helena, konec tudi z njegovim razmerjem s Petro, ki se je dejansko nadaljevalo samo še v njegovih sanjah in sanjarijah. Ko je na šolskem krosu zasedel prvo mesto in se povzpel na stopničko za zmagovalce, mu je ravnatelj hotel čestitati in je predenj pomolil roko, on pa jo je samo gledal, in čeprav je vedel, kaj bi moral storiti, tega ni zmozel narediti in roko je iztegnil, šele ko je ravnatelj odšel stran, to je pri njegovih sošolcih sprožilo salve smeha, saj so mislili, da se norčuje iz ravnatelja, to pa ni bilo res, in zaradi njihovega smeha se je tudi sam začel smejati, kar mu ni moglo prinese drugega kot neprijateljnost pri učiteljih in zato je šolo končal še s slabšim uspehom, kot bi jo sicer. Skoraj vedno je kot otrok in mlad fant v odločilnih trenutkih naredil nekaj drugega, kot bi moral, in šele kasneje, ko je ugotovil, da se nekaj v njem očitno upira temu, kar od njega pričakujejo in kar je običajno in se je navadil na stvari in nase gledati z razdalje, je sebe toliko obvladal, da so postajala takšna dejanja in besede, ki jih večinoma niti sam ni razumel, vedno redkejša. Ko je končal osnovno šolo, je nehal upati, da bi se lahko kdaj s svojimi prsti naučil delati podobne stvari, kot jih je videl na očetovih risbah, v monografijah ali na razstavah. V enem od redkih trenutkov svojega življenja, ko je bil zmožen jasne odločitve, se je domislil, da bo, če že ne more delati iz snovi jasnih in čvrstih oblik, ki bi kaj pomenile, iz jasnih in čvrstih oblik delal spremešane in sklenil je, da se bo šel učiti za kuharja, in res se je proti volji staršev vpisal na gostinsko šolo, kjer pa se je, kot je zvedel kasneje, prijavil v oddelek za natakharje in ne za kuharje, vendar pa odločitve na začetku šolskega leta ni mogel več spremeniti, saj so bili vsi razredi za kuharje že zasedeni. S tem se je sprijaznil, kot se je moral že predtem in tudi kasneje v življenju sprijazniti še z marsičim hujšim.

Leta šolanja v velikem mestu je preživel v internatu, prve mesece se je ob koncih tedna še vračal domov k staršem, kasneje pa je do konca šolanja doma vedno pretolkel le še del počitnic. Starši so mislili, da ima pač v velikem mestu svojo družbo in jih ne potrebuje več; res je bilo le, da jih ni več potreboval. Nobene družbe ni imel, v internatu in v šoli se je držal sam zase, in oprijelo se ga je ime "podeželski kojot", to je bila posmehljiva predelava Hessejevega "stepnega volka". V šestposteljni internatski sobi so se sostanovalci nekaj časa norčevali iz njega, vendar samo do trenutka, ko je najmočnejšega med njimi nekoč mimogrede, zaradi malenkosti, ki ga sploh ni razburila, je pa čutil, da jo mora, če želi imeti končno mir, kaznovati, udaril čez zobe in mu enega tudi izbil. Tako je sicer dobil tudi nekaj občudovalcev, ki pa jih ni

potreboval in jih je ignoriral. Nekaj časa so lazili za njim, ko pa se je po internatu razvedelo, da z njegovo glavo ni tako, kot bi moralo biti, so se ga začeli izogibati. Kot so postali nekateri v internatu znani po tem, da so verižni kadilci, nebrzdani pivci, brutalni pretepači, uspešni osvajači, so njega poznali po samotarstvu, in kot so govorili, norosti. Vendar ni bil nor; res je bilo le, da se mu je sredi spanja pogosto v sanjah prikazalo nekaj z veliko, vlažno gobo in mu v hipu zbrisalo ves njegov spomin in ne le spomin, vse, kar je bil on sam, in to ga je, ne da bi želel, vrglo iz postelje in stekel je ven iz sobe na hodnik, se na koncu hodnika zaletel v steno, nekaj trenutkov obležal na tleh in potem vstal in mirno, kot da se ne bi nič zgodilo, odkorakal nazaj v posteljo. Ni vedel, kaj se v takšnih trenutkih dogaja z njim, čutil je le, da je tista praznina, ki ga je preplavljala, to, kar naj bi prišlo po koncu njegovega življenja. Vendar ni verjel, da bo povsem tako, nekje zadaj je čutil, da mora obstajati nekaj več.

Navadil se je na samotno življenje, v nikogar se ni vtikal, mirno je hodil v šolo, se učil natakarskih veščin, v prostem času pa prebiral knjige o kuhanju in slikarstvu in hodil na razstave. Večino svoje štipendije in denarja, ki so mu ga tu in tam poslali starši, je porabil za knjige in za obleke. Užival je, če se je lahko oblekel tako, da je v svojih gibih čutil lahkotnost. Ženskam se ni približeval, bliže mu je bilo, če se je v kakšno zagledal in jo potem tedne in tedne opazoval in sanjaril o njej. Proti koncu šolanja je v neki galeriji spoznal študentko, ki je prodajala slike in starine. Očarala ga je, tako ga je privlačila, da je ni hotel zgrešiti in izgubiti v sanjarijah. Tedne in tedne se je ob popoldnevih potikal okrog tiste galerije in jo opazoval skoz okna, preden se je opogumil in se z njo zapletel v pogovor. Ni ga odklanjala, pravzaprav je bil presenečen, mislil je, da ne bo šlo tako lahko. Mlajši je bil od nje, neizkušen, pojma ni imel o ženskah. Pogosto je o sebi premišljeval, da ni tip, ki bi ga imele lepe ženske lahko rade; drugačne ga niti niso zanimale, s prezirom je gledal na svoje sovrstnike, ki so lazili za takšnimi bitji, ki na sebi niso imela absolutno nič lepega, privlačnega, celo nič ženskega ne in so bila, kot je hudobno premišljeval, samo zaradi podkupljivosti uradnikov v dokumentih označena kot ženske. Toda, z galeristko je bilo drugače, zdela se mu je očarljiva in topla, in ko ga je sprejela, ko se je z njim pogovarjala tako, da so se mu njene besede mehko usedle v čustva, je vedel, kaj mora storiti in tretjič ali četrtič, ko sta šla po koncu njene službe v stari del mesta na kavo, ga je že povabila k sebi in z njo je spal tako, kot bi imel prej že na desetine žensk. Ko mu je kasneje govorila o svojih prejšnjih moških, ga je vedno prizadelo, saj si je želel, da tega, kar čuti ob njem, ne bi prej občutila pri nikomer, in ga je ponavadi ob najglobljih ljubezenskih trenutkih spreletel nelagodni občutek, da je obrabljena, da so to, kar je on doživljal z njo, doživljali tudi drugi, in iz spolne sreče je pogosto padel v popolno depresijo in na njena vprašanja, kaj je z njim, ji je potrto odgovarjal, da se je izselil vanjo in zdaj čaka, da se vrne vase. Ni marala njegovih depresij, spala je že z mnogimi slikarji in umetniki in zdelo se ji je, da je mladi natakarcček težavnejši od njih, da je za to, kar je, in seveda je imela svojo predstavo o tem, kar je, prezapleten in premalo lahkoten, to ji je sčasoma vedno bolj presedalo, in ko je po nekajmesečni ljubezenski

avanturi nekega večera prišel k njej, je bila v postelji s tipom, ki ga je zadnje tedne pogosto opazil tudi v galeriji in mu je bilo slabo ob pogledu nanj, saj se je vedno precej čez mero dobrega vonja dobesedno namakal v briljantini in moških deodorantih in je ves suh in majhen neprestano govoril o svojem lokalu, kot je nosiljal, "lokalček, lokalčku, kdaj te bom spet videl v svojem lokalčku". Po dolgem času je nameraval za praznike odpotovati k staršem, a sta mu sporočila, da bosta šla med prazniki v toplice, in povabila sta ga zraven, vendar ga niti najmanj ni vlekle tja in tako je, ne da bi ga njegova galeristka tisti večer pričakovala, odklenil njena vrata in zavonjal briljantino in rezki vonj deodorantov, in čeprav se mu je zdelo neverjetno, da bi njegova prijateljica zares lahko karkoli imela s tako cenenim tipom, je takoj vedel, kaj bo zagledal, ko bo prišel do njene sobe, iz katere je prihajala glasna glasba. Pogledal je vanjo in zagledal stokajočo glavo, namazano z briljantino, kako riže v mednožje njegove galeristke, in postalo mu je slabo, v grlu je začutil sprijeto kepo njenih sramnih dlak in njegovih z briljantino namazanih las, in čeprav se je hotel zadržati in neopazno oditi, je bruhal v sobo in zdelo se mu je, da njegovo bruhanje neskončno počasi leti proti galeristkini perzijski preprogi, in ko sta ljubimca otrpnila in pogledala proti njemu, je zagledal njen lepi, v strast potopljeni obraz z omotičnimi in presenečenimi, vendar kljubovalnimi očmi in popolno nasprotje, njegovo veliko, od potu in briljantine bleščečo glavo z bedastim in zmagoslavnim izrazom na suhem, skoraj rahitičnem telesu z velikimi črnimi znamenji in še enkrat je bruhal proti perzijski preprogi, se zravnal in hotel reči "ubil ga bom", rekel pa je "počistil bom kasneje" in se obrnil, kot da se ni nič zgodilo, in odšel iz njenega stanovanja, ne da bi karkoli počistil in ne da bi še kdaj videl svojo galeristko, ki mu je v srcu pustila rano, v katero je tedne in mesece vlival alkohol do onemoglosti. Neprestano si je govoril, da spomin nanjo ne sme uničiti njegovega življenja in da niti ni vredna njegovih premišljevanj, pa je tedne in mesece neprestano mislil nanjo, in tudi ko jo je sam pri sebi zmerjal z najbolj poniževalnimi besedami, je čutil, da jo je globoko ljubil.

Končal je šolanje, v menzi velikega gradbenega podjetja je dobil svojo prvo službo in v ogromni hali, ki je smrdela po strojnem olju, prepotenih moških telesih in plesnivih cunjah, je skupaj z dvema starejšima ženskama iz ogromnih loncev ljudem delil obroke vampov, zelja, pasulja, in tudi ko je prihajal domov, se vonja te hrane ni mogel znebiti. Kmalu se mu je začelo delo upirati, vendar je potreboval denar, da si je lahko plačeval garsonjero, ki jo je najel v naselju na robu mesta. Več kot leto dni je vzdržal v menzi, potem so ga sprejeli v neki pizzeriji, kjer je bilo zaposlenih še nekaj gizzdalinov njegovih let. V začetku mu je bilo tam všeč, lokal je bil na prvi pogled elegantno opremljen in tudi pizze so slovele kot ene boljših v mestu. Kmalu pa je ugotovil, da se je v družbi starih žensk v menzi počutil bolje kot med fanti, ki so neprestano govorili o svojih avanturah ali tujih avtomobilih in se vsiljevali ženskam v lokalu z majhnimi namigovanji in šalami, ki so bile pogosto tako plehke, da je svoje kolege hočeš nočeš moral začeti prezirati. Sovražil je ljudi, ki niso premogli drugega kot cenenost in vsiljivost, in nič manj ga niso odbijali tisti, ki so ju z nasmeškom

sprejemali, to so pravilomá počele fino oblečene obiskovalke lokala, ki so večinoma naklonjeno prenašale slaboumna prilizovanja njegovih kolegov tudi še celo takrat, ko so vanj prišle s svojimi spremljevalci. Ko je do potankosti spoznal lokal in delo v njem, je nenadoma ugotovil, da še težje kot umazanijo in vulgaren vonj menze, ki vsaj nista zakrita, prenaša s kičem navešeno cenenost lokala, ki v bistvu zakriva še precej večjo umazanijo in še precej bolj vulgarne vonje. Ko je nekega dne v časopisu zagledal razpis za mesto natakárja v obmorskem mestecu, se je nanj prijavil in še istega dne, ko so ga sprejeli, prenehal z delom v pizzeriji in odjavil stanovanje, naslednjega dne pa se z vsem, kar je imel, torej z dvema potovalnima torbama oblek in knjig odpeljal v hotel na obali, kjer je preživel dve leti svojega življenja in se, stanujoč v hotelski sobi, ob katero so tako rekoč neprestano butali valovi, saj se je dvigovala tik nad morjem, spočil od življenja in glede na to, da razen v poletnih mesecih v hotelu skoraj ni bilo gostov, spočil tudi od ljudi. Opravljal je svoj posel, listal po kuharskih knjigah in slikarskih monografijah in se sprehajal po mestecu; ničesar ni pogrešal in nikogar ni potreboval. Nobenih stikov ni iskal z domačini, in če se je že kdaj zapletel s kakšno žensko, je bila to vedno turistka. Te bežne avanture ga niso osrečevale, vanje se je spuščal bolj mimogrede in pravzaprav samo zato, da se ni preveč pogrznil sam vase, da je prišel v stik z drugim telesom.

Po dveh letih je hotel odkupil neki privatnik, ki je odpustil pol delavcev, med katerimi se je znašel tudi on, in ker ni vedel, kaj naj počne, je sprejel povabilo kuharja, s katerim se je za silo razumel, kar je pomenilo, da sta se občasno skupaj zapila, sicer pa sta drug drugega pustila pri miru, in odšel z njim na Švedsko, v Goeteborg, kjer je imel kuhar brata, brat pa avtomobilsko pralnico. In tako je prvič odpotoval v tujino, in ko je prišel na Švedsko, je ob pogledu na velike mline na veter, na lesene, s toplimi barvami prebarvane hiše in na pokrajino, ki ga je pomirjala s svojo odprtostjo in valovitostjo, začutil, da je to dežela, v kateri bi se želel za stalno naseliti. V Goeteborgu je delal v pralnici avtomobilov in se na tečajih učil jezika in po nekaj mesecih je v sebi nenadoma začutil lahkoto, čutil je, da se je dokončno odlepil od svojega prejšnjega jezika, od svoje domovine in od spominov na življenje v njej in tudi galeristka je postala v njegovih premišljevanjih samo še oseba iz zgodbe, ki bi se lahko zgodila komu drugemu. Nikogar ni pogrešal, zadovoljen je bil s svojim življenjem, zadoščalo mu je, da je delal v pralnici, se tu in tam sprehodil po mestu in obiskoval kino ali galerije. Našel si je še dodaten posel in ob večerih je honorarno delal v goeteborškem pristanišču v restavraciji na ladji, kjer je spoznal starejšega ribiča, ki je restavraciji prodajal ribe. Zbližala sta se in ribič ga je včasih vzel s seboj na morje. Ko je nekoč v pralnici dobil nekaj prostih dni, sta odkrižarila na sever in v majhnem fjordu blizu norveške meje obiskala ribičevo sestro, ki je bila upravnica kiparske šole, v katero so hodili tečajniki z vsega sveta. V trenutku, ko je na koncu zaliva zagledal nizko leseno stavbo, pred katero sta na kopasti skali stali dve veliki angelski peruti, je vedel, da bo pustil delo v pralnici in se preselil sem. Nagovoril je ribiča, da je prepričal sestro, naj ga vzamejo, in čeprav mu je ta potem za mesec dni ponujala toliko denarja, kot

je v avtopralnici zaslužil v slabem tednu, se je vrnil v Goeteborg, se zahvalil lastniku avtopralnice, vzel svoje stvari in odpotoval nazaj v vasico z angelskimi krili pred umetniško šolo.

Lahko si je predstavljal, da bi v njej ostal do konca svojega življenja, v njej je užival kot ob lepi sliki. Ob zalivu so stale majhne lesene hiše, modre, opečnato rdeče in bele in za njimi so se dvigovale kopaste rjave skale, morje se je neprestano narahlo prelivalo ob obali. Delal je v kuhinji umetniške šole in stregel ljudem, ki so z vseh koncev sveta tja prihajali ustvarjat podobe. Ure in ure jih je opazoval pri delu, gledal njihove prste, kako iz brezobličnih gmot ustvarjajo kipe, se v odmaknjenih zalivih kopal v morju, ki je bilo zaradi toplih morskih tokov tudi še zgodaj jeseni skoraj tako toplo kot kje v Sredozemju, ali pa se sprehajal po pokrajini, kjer je komaj kdaj srečal kakšnega človeka. Najraje je šel do pečin, na katerih so bile skalne slikarije. Ob podobah, ki so jih okorno vpraskali v skale ljudje pred več tisoč leti, je čutil veliko domačnost in pogosto se mu je zazdelo, da se je rodil nekaj tisočletij prepozno. S prstom je sledil linijam na skalah, ki so predstavljale ljudi, živali, ladje, orožje, kri in solze. V rokah je čutil prvinskost podob, ki so ga zazibale v brezčasje in včasih se je spomnil svojih risb iz otroških dni, ki so bile prav tako okorne in preproste, le da v njih, kar je seveda lahko razumel, nihče ni videl nikakršne vrednosti in iz njih tudi nikoli nihče ni hotel razbrati, kaj je hotel z njimi povedati. Premišljeval je, da se od drugih razlikuje po tem, da večina ljudi želi nekam naprej in ji to tako ali drugače tudi uspe, on pa pravzaprav ni hotel nikamor, če pa že kam, ga je vleklo nekam vstran ali nazaj, sam ni vedel kam, proti robu sveta, ven iz sveta, mimo sveta, mogoče proti njegovemu začetku ali nečemu, kar je obstajalo še prej.

Čutil je, kako ga občutek lahkosti in lepote, ki ga je neprestano spremljal v tej pokrajini in nasploh ob vsem, kar je doživljal v umetniški šoli, vedno bolj oddaljuje od resničnosti in pogosto se mu je zazdelo, da lebdi nad življenjem, kot ptičje pero v lahnem vetru, kot plankton v vodi, in cela obdobja je preživel, ne da bi karkoli premišljeval, ne da bi sploh občutil resničnost svojega telesa, brez ambicije, da bi v življenju počel karkoli drugega, kot je počel zdaj, brez želje, da bi še kogarkoli spoznal. In tako je bilo vse do trenutka, ko je nekega popoldneva po kosilu zavil k ateljejem in pred njimi zagledal žensko, ki je gola pozirala skupini kiparjev. S prekrizanimi nogami je sedela na stolu in nepremično zrla v daljavo. V kiparski koloniji so se modeli neprestano menjavali in ni bilo prvič, da je opazoval golo telo ženske in njeno podobo, nastajajočo v lesu ali kamnu. Vendar ga to ni nikoli prej vznemirilo. Tokrat pa je na svoji koži ob pogledu na žensko, ki ji je bilo, kot je izvedel kasneje, ime Doris, začutil drhtavico in pod njo nenadno brbotanje krvi. Ni vedel, kaj se je zgodilo, toda, ko je zagledal njen v daljavo zazrti pogled in njeno golo, dovršeno telo, se mu je prizor spojil v silovit in vrtoglav občutek, in spreletela ga je bolečina, ki je prej ni poznal. Bil je zbeگان in nejevoljen, čutil je, kako je vse v njegovi notranjosti zanihalo in obrnil se je in odšel, hitro je odkorakal stran od ateljejev in po nekaj korakih pogledal nazaj, ne da bi to zares hotel, in svoj pogled je zadržal tik predtem, ko bi ponovno zagledal

prizor, ki ga je tako nenadoma prizadel, in zaprl je oči in zaklel predse, se spotaknil ob kos lesa in odprl oči, se pobral in ponovno zaklel in stekel po cesti, ne da bi sam vedel, zakaj teče, in tekel in tekel in tekel, dokler ni prišel do kopastega skalnatega hriba, poraslega z grmičevjem, in po njem je začel plezati s takšno naglico, da se je na vrhu ves zadihan, popraskan in obtolčen zgrudil na tla in zaril glavo med roke. Z njegovega obraza so na skale padale kaplje in ni vedel in se niti ni spraševal, ali je to pot ali so to solze, in iz njegovih ust so prihajali zvoneči razpotegnjeni basovski zvoki in ni vedel, ali je samo nezadržno hropel zaradi hlastnega plezanja ali pa je tudi hlupal zaradi nečesa, česar ni razumel. Dolgo je brez misli ležal na skalah, ni vedel, koliko časa je minilo v brezčasju, v katerega se je pogreznil. Ko ga je začelo hladiti, se je začel počasi spuščati s hriba in opazil je, da se dan preveša v večer.

Stopil je proti umetniški šoli, v kuhinji so že pripravljali večerjo, in ko je ves opraskan od grmičevja prišel vanjo, ga je glavni kuhar odslovil in odšel je, se umil in preoblekel. Premišljeval je, kaj se je pravzaprav zgodilo, in od časa do časa je njegovo telo oplazil tisti občutek, ki ga je popoldne tako vznemiril, in bal se je, da ga bo ponovno zadel naravnost, in sklenil je, da bo šel na daljši sprehod, da bo hodil in hodil in hodil in izhodil iz sebe bolečino, ki se ga je ponovno dotikala. Med hojo je potem premišljeval, da je smešno, da se pusti vznemiriti od nečesa, kar so kiparji opazovali ure in ure, čeprav je nekje zadaj dobro vedel, da je videl nekaj drugega, da je v hipnem preblisku zagledal nekaj, kar je bilo globlje od vsega, kar je kdaj sam doživel. Hodil je daleč ob obali, do zaliva, v katerem ni bil še nikoli prej, po mostičku je prišel na otoček, ki je imel na vrhu majhno kamnito piramido. Ne da bi si želel, so mu pred oči neprestano prihajale podobe skupaj zgnetenih ljubimcev, ki jih je delal slepi starec.

Ko se je vrnil v umetniško kolonijo, je bila že globoka noč, po dolgem času je začutil, da bi se z nekom rad pogovarjal, a razen starca v ateljeju so že vsi spali. Trma starca, ki se z njim ni hotel pogovarjati, ga je razjezila in vsiljivost, s katero mu je govoril, da je ustvarjanje sprijetih zaljubljenecv tako rekoč za časom in odvečno, je bil le njegov zadnji poskus, da iz njega izvleče kakšno besedo, ni bilo pomembno, kakšno, kakršnokoli človeško besedo, ki bi bila namenjena njemu.

Ko se je naslednje jutro zbudil, je vznemirjeno začutil, da je, čeprav v spanju, celo noč premišljeval o doživljanju prejšnjega dne in začel je podrhtevati, kot je podrhteval, kadar je ostal brez cigaret in je s celim telesom čutil, da ne more več brez njih. Skušal se je umiriti in uspelo mu je, šele ko si je na žilo nastavil britvico in z njo narahlo zarezal v povrhnjico kože, in na videz brezbrizno se je odpravil v kuhinjo in pomagal pripraviti zajtrk. Še preden ga je začel razdeljevati, ga je brezbriznost minila in neprestano je pogledoval v jedilnico, kdaj bodo ljudje prišli na zajtrk; nestrpno je čakal Doris.

Prišla je med zadnjimi, sedela je sama zase, opazoval jo je čez pult, izza katerega je razdeljeval hrano. Na njenem obrazu je bila, kot se mu je zdelo, nesramna brezbriznost do vsega, ki je lepim potezam dajala videz nedostopnosti, in če jo je kdo ogovoril, je odgovorila kratko in odsekano in se takoj spet sklonila nad hrano. Proti

njej je usmerjal z energijo nabite poglede in pričakoval je, da jih bo opazila, pa jih ni. Pogreznjena je bila v razmišljanje o tem, kako si bo tega dne spremenila pričesko in si z lakom poškopila svetle lase, da ji bodo viseli nad čelom kot pokrivalo. Rada je dražila umetnike, ki jim je bila za model, tudi kadar je pozirala gola, je na sebi vedno poskušala kaj spremeniti ali se namenoma namestiti za malenkost drugače kot prejšnji dan, in z nagajivostjo, ki ji je krajšala dolgčas, je čakala, kdaj bodo opazili spremembo in kako bodo reagirali nanjo. Navajena je bila ravnodušno prenašati moške poglede na svoji goli koži, vendar je prezirala vsiljivo poželjivost. Le redko je srečala moškega, ki ji je znal dati nežnost, od katere je bila potem še tedne in tedne dvignjena nad zemljo. Poznala je življenje, vedela je, da se ljubezen iz ptiča, ki ves lahek in vzvišen plava po zraku, spremeni v oguljeno in nebogljeno perjad, če ga ujameš in prisiliš, da živi na zemlji, in kadar je že spala s kakšnim moškim, je spala samo enkrat, čeprav je zaradi tega kasneje trpela.

Naslednje dni je izkoristil vsak trenutek, da jo je na skrivaj opazoval. Le tega ni hotel gledati, kako je gola pozirala, bal se je, da bo tisti magični trenutek, v katerem sta se spojila njeno golo telo in njen pogled v daljavo, zbledel, pa tudi z nikomer ni želel deliti pogleda na njeno golo telo. Ni iskala družbe, kadar je imela prosto, se je odpeljala s svojim starim volkswagnom po prašni cesti ob obali ali pa je sama odšla na sprehod. Njeni gibi so bili mehki in spontani, na sebi je imela nekaj deškega, hkrati pa se je v bokih zibala tako, da ga je njena ženskost spravljala ob pamet, in tudi ko je ni videl, jo je imel stalno pred očmi. Ni verjel, da bi se ji lahko približal, in čeprav ga je večkrat zgrabilo, da bi se usedel na kolo in se odpeljal za njo, se mu je zdelo takšno zalezovanje preveč ceneno in tega nikoli ni storil. In tudi ni vedel, kaj naj bi ji ob srečanju pravzaprav rekel; vse besede so se mu zdele neprimerne in odvečne.

Tedne in tedne jo je tako opazoval, mislil je, da bo sčasoma na njej odkril pomanjkljivosti, ki ga bodo iz sanjarij spravile na tla in mu ponovno vrnil mir. Nič takšnega ni našel na njej, drobne stvari, ki jih je vedno znova odkrival na njenem telesu, v njenih gibih in načinu oblačenja, so mu jo samo še bolj približale. Tudi ona ga je opazila, čutila je njegove poglede na sebi, vseh so ji bile njegove nežne roke, s katerimi ji je na krožnik naložil hrano in ji jo podal čez pult v jedilnici; nikoli ga ni pogledala v oči, vedno je gledala samo njegove roke in si predstavljala, kako mehko bi zdrsele po njeni koži. Vendar se ni želela zapletati z njim, do konca poletja in še vso jesen je nameravala ostati v kiparski koloniji. Dovolj ji je bilo, da je nekatere čutila nežnost, ki bi jo lahko sprejela.

Tako je mislila do trenutka, ko je nekega popoldneva v zalivu, daleč od kiparske kolonije, daleč od ljudi, ležala potopljena v mivko. Po obali se je približeval moški, hodil je in gledal na morje, proti lesenemu mostičku, ki je vodil na otoček, na katerem je bila majhna kamnita piramida. Z brisačo je prekrila svojo goloto in se usedla, mivka je mehko zdrsela z njenih stegen. Ni se ustrašila sprehajalca, v sebi je čutila moč, s katero bi lahko ugonobila moškega, ki bi se je hotel polastiti na silo. Ko jo je moški zagledal, je za nekaj trenutkov obstal in potem stopil proti njej. Prepoznala ga je, bil

je iz umetniške kolonije, tisti dečko, ki ji je z nežnimi, kot se ji je zdelo, skoraj prenežnimi rokami stregel hrano. Zdaj je stal tam in za njim se je razprostiralo morje in ni vedela, zakaj jo je ob tem prizoru preplaval občutek samote in popolne zapuščenosti. Tudi on jo je spoznal; takoj ko je zagledal žensko, ki sedi v pesku, je začutil, da je Doris, čeprav še ni razpoznal potez njenega obraza. Nameraval je oditi naprej proti mostičku in na otok s piramido, vendar je odšel proti njej, ne da bi pravzaprav hotel, ga je vleklo proti njej in mivka se mu je narahlo spodmikala pod nogami in za hip se mu je zazdelo, da plava nad tlemi in se ji približuje, ne da bi se premikal. Ko je bil le še nekaj korakov od nje, je prvič ujel njen pogled in v prsih je začutil bolečino. Ustavil se je in izrekel njeno ime.

"Doris," je rekel.

Nasmehnila se je in se naslonila na komolce v mivko. Je v njenem pogledu videl sled bolečine? Ni vedel.

"Doris," je ponovil in se ob njej spustil na tla. Brisača ji je zdrsnila s telesa, gledal jo je, v pest je nabral mivko in jo med prsti spuščal na njena ramena, čez prsi in navzdol proti mednožju.

"Mivka," je rekel.

Glavo je naslonila nazaj in zaprla oči. Z roko je poiskala njegov obraz in se dotaknila njegovih ustnic. Zadrhtel je in z jezikom zdrsel po robu njenega nohta. Potem ga je nežno prijela za vrat in ga privila k sebi. Vsak del njenega telesa je občutil kot popolno privlačnost. Ko sta se kasneje njuni telesi združili, je na svoji koži začutil občutek večnosti, njegovo telo in vse, kar je bil on sam, se je spremenilo v večnost in preplavili sta ga bolečina in strast, ki sta ga omamili in pozabil je nase. Ni vedel, kako dolgo sta se njuni telesi dotikali, izgubil je občutek za čas. Vrnil se mu je, šele ko sta omotičena ležala v mivki in je zaslišal njen glas.

"Spala sva," je rekla.

"Sanjala sva," je rekel.

"To ostane," je rekla.

"Ja," je rekel.

Znočilo se je že, ko sta skupaj odšla nazaj v kiparsko kolonijo, kot otroka sta se držala za roke in molčala.

"Jutri se vidiva," ji je rekel, ko sta prispela.

"Ja," je odgovorila oddaljeno in žalostno in ni razumel tona njenega glasu.

Naslednje jutro je v jedilnici zaman čakal, kdaj bo prišla. Ni je bilo, in kot je videl kasneje, tudi na travniku ob poslopih ni bilo več njenega avtomobila. Najprej niti pomislil ni, da bi lahko zares odšla, tega preprosto ni smela narediti. Vendar je odšla, upravnica mu je popoldne povedala, da je zgodaj zjutraj prišla k njej, ji predala ključ od sobe in se poslovila. Mirno je sprejel njene besede, ker jim preprosto ni mogel verjeti. Šele kasneje se je zavedel, da je zares ne bo več videl, in spreletel ga je občutek brezmejne praznine. Šel je mimo ateljejev, ob katerih je bilo nekaj nedokončanih likov z njeno podobo, in ni prenesel pogleda nanje, stekel je stran, po

obali, proti zalivu, v katerem sta se prejšnji dan ljubila, tekel je, se spotikal, padal po tleh, vstajal in tekel naprej in sploh ni zaznal, kdaj so mu z nog popadali čevlji, in ko je prišel v zalivu do mesta, na katerem sta ležala, je v mivki zagledal obris njenega telesa in brez misli se je izčrpan zgrudil vanj. S prsti je grebel po mivki, zdelo se mu je, da ga bo bolečina, ki jo je čutil v svojem telesu in je razžrla vse, kar je bil on, raztrgala.

Dolgo je trajalo, preden je iz mivke lahko dvignil svoje od bolečine omrtvičeno telo. Slek se je in zataval k vodi. Zabredel je vanjo, klecnil je in prelila ga je, on pa ni zmožel moči, da bi zaplaval in se dvignil nad gladino. Obračal se je v vodi in čutil, da se utaplja, in ko je že skoraj izgubil zavest, ga je obrnilo tako, da je v nosnice za hip potegnil zrak, in trznil je in začel hlatasti za zrakom in potem se je postavil na noge in se opotekajoč od vlekel iz vode. Po obali je stopil proti mostičku, hodil je po mivki in školjkah, vendar ni čutil, kako so ga rezale v podplate. Ko je potem z mostu brez misli opazoval sonce, kako se potaplja v morje, je šele začutil bolečino v nogah, prestopil se je in na deskah videl krvave sledi svojih stopal. Spomnil se je na starca, ki je neprestano gnetel podobe sprijetih zaljubljenecv, pomislil je, da bo moral odpotovati iz teh krajev, zavedel se je, da bo do konca življenja iskal tisto sled večnosti, ki jo je prejšnji dan v mivki našel in izgubil.